Ulkoministeriö
Utrikesministeriet
Kansallinen turvallisuusviranomainen
Mikael Raivio

VN/25333/2023
VN/25333/2023-UM-5

13.11.2023

Eduskunta
Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamisesta ja vastavuoroisesta suojaamisesta Alankomaiden kuningaskunnan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi HE 22/2023 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt ulkoministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä (HE 22/2023 vp). Ulkoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoministeriössä yhdessä puolustusministeriön, oikeusministeriön, Suojelupoliisin, Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin sekä pääesikunnan kanssa.

Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Suomen tasavallan ja Alankomaiden kuningaskunnan välillä helmikuussa 2022 allekirjoitetun sopimuksen turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamisesta ja vastavuoroisesta suojaamisesta sekä lain, jolla saatetaan voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

Sopimuksen tarkoituksena on varmistaa sellaisen turvallisuusluokitellun tiedon suojaaminen, jota vaihdetaan tai tuotetaan osapuolten välisessä yhteistyössä. Kysymys on arkaluonteisista tietoaineistoista, jotka lähettävässä sopimusvaltiossa on erikseen luokiteltu korkean tietoturvallisuuden tason toteuttamista edellyttäviksi. Sopimus ei velvoita turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamiseen.

Osapuolet ilmoittavat toisilleen, kun sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansalliset toimet on toteutettu. Sopimus tulee voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun jälkimmäinen ilmoitus on otettu vastaan. Sopimuksen voimaansaattamislaki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan. Alankomaat on toteuttanut sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansalliset toimet.

Tietoturvallisuudella tarkoitetaan kaikkia sellaisia menettelyjä, joiden avulla turvataan informaation sisällön suojaaminen ulkopuolisilta, tiedon muuttumattomuus sekä tiedon käytettävyys. Tietoturvallisuuden varmistamiseksi käytetään erilaisia keinoja, joista tavallisimmat ovat henkilöstön luotettavuuden ja toimitilojen turvallisuuden varmistaminen, salassapitosäännökset ja tiedon käytön rajoittaminen vain sovittuun tarkoitukseen sekä erilaiset tiedon käsittelyyn ja siirtoon liittyvät menettelytapavaatimukset. Tietoturvallisuusvaatimukset kattavat informaation koko elinkaaren sisältäen tietojen hankkimisen, muokkaamisen, luovutuksen, arkistoinnin ja hävittämisen.

Sopimuksen tavoitteena on varmistua siitä, että Suomen Alankomaihin luovuttamaa ja Alankomaiden Suomeen luovuttamaa turvallisuusluokiteltua tietoa suojataan ja käsitellään asianmukaisesti. Sopimuksen tavoitteena on myös edistää sopimuksen osapuolten mahdollisuuksia vastaanottaa toisiltaan turvallisuusluokiteltua tietoa ja parantaa maiden välistä yhteistyötä tietoturvallisuuden alalla. Lisäksi sopimuksen tarkoituksena on turvata sopimuksen osapuolten yritysten mahdollisuudet osallistua sellaisiin kansainvälisiin sekä Suomen ja Alankomaiden välisiin hankkeisiin, joiden toteuttaminen saattaa edellyttää turvallisuusluokiteltujen tietojen vaihtoa.

Suomella on tällä hetkellä 26 voimassa olevaa tietoturvallisuussopimusta muiden valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Viimeisin niistä on Pohjois-Atlantin sopimuksen osapuolten välillä tehty sopimus, jonka eduskunta hyväksyi kesällä ennen istuntotaukoa (HE 4/2023 vp – EV 4/2023 vp). Kyseinen Naton tietoturvallisuussopimus on tullut Suomen osalta voimaan elokuussa, mikä tieto on jäänyt tähän hallituksen päivittämättä.

Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole vaikutusta valtion talousarvioon eikä muitakaan vähäistä merkittävämpiä taloudellisia vaikutuksia.

Vaikutukset hallintoon

Esitykseen sisältyvän sopimuksen ja lain hyväksymisestä ei aiheudu hallintoa koskevia muutosvelvoitteita tai -tarpeita. Sopimus lisää jonkin verran kansallisen turvallisuusviranomaisen ja määrättyjen turvallisuusviranomaisten niitä tehtäviä, jotka kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain 4 §:n mukaisesti kuuluvat näille viranomaisille.

Sopimuksen turvallisuusyhteistyötä koskevan 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti turvallisuusviranomaiset avustavat pyynnöstä toisiaan turvallisuusselvityksiin liittyvissä menettelyissä kansallisten säädösten ja määräysten mukaisesti.

Vaikutukset elinkeinoelämään

Tietoturvallisuussopimus antaa suomalaisille yrityksille mahdollisuuden tulla valituksi Alankomaiden järjestämään tai muutoin organisoimaan hankkeeseen taikka hankintakilpailuun, joka edellyttää turvallisuusluokiteltujen tietojen käsittelyä. Turvallisuusluokiteltua tietoa sisältäviä hankkeita toteutetaan erityisesti puolustusteollisuuden, turvallisuuden, ydinvoiman, informaatioteknologian ja muun korkean teknologian aloilla sekä tieteen ja tutkimuksen aloilla. Ilman tietoturvallisuussopimusta suomalaiset yritykset voisivat jäädä Alankomaissa toteutettavien hankkeiden ulkopuolelle. Sopimuksen tarkoituksena onkin luoda tarvittavat järjestelyt ja menettelyt ennakkoon, jotta hankkeisiin osallistuminen olisi mahdollista ja näin parantaa suomalaisten yritysten kilpailukykyä.

Lainsäädännön arviointi

Erityissuojattaviin tietoaineistoihin, joihin lasketaan tämän sopimuksen myötä myös Alankomaiden turvallisuusluokiteltu tieto, sovelletaan lakia kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista. Lain soveltamisalan piiriin kuuluu myös Suomen viranomaisen tai lain soveltamisalan piiriin kuuluvan elinkeinonharjoittajan laatimat asiakirjat, joista ilmenee Suomeen toimitettuihin erityissuojattaviin tietoaineistoihin sisältyviä tai sellaisista saatavissa olevia tietoja. Lakia ei sovelleta sellaisten asiakirjojen tai niiden osien salassapitoon tai luokitukseen, jotka sisältävät ainoastaan Suomen kansallista tietoa.

Kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annettuun lakiin sisältyy kansallisten asiakirjojen tietoturvallisuudesta annetuista säännöksistä poikkeavia säännöksiä. Lain 3 §:n 1 momentissa on kuitenkin yleinen viittaus julkisuuslakiin sekä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019). Niiltä osin kuin suomalaisten viranomaisten asiakirjoihin sisältyy kansainvälisten tietoturvallisuusvelvoitteiden piiriin kuuluvia tietoja kansainvälisestä yhteistyöstä, on näihin tietoihin sovellettava kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain säännöksiä. Muilta osin sovelletaan julkisuus- ja tiedonhallintalakia ja niiden nojalla annettuja säännöksiä.

Henkilöturvallisuusselvityksen laatii Suojelupoliisi, tai Pääesikunta, jos selvityksen kohde toimii tai hänen on tarkoitus toimia puolustusvoimissa tai hoitaa puolustusvoimien antamaa tehtävää taikka jos turvallisuusselvitys liittyy puolustusvoimien toimintaan tai hankintoihin. Yritysturvallisuusselvityksen laatii Suojelupoliisi, taikka Pääesikunta, kun kysymys on yrityksestä, joka hoitaa tai jonka on tarkoitus hoitaa Puolustusvoimien antamaa tehtävää, taikka yrityksestä, joka liittyy Puolustusvoimien hankintoihin. Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on huolehtia yrityksen tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen tietoturvallisuuden arvioinnista.

Hallituksen esitykseen on sisällytetty eduskunnan lausuntokäytännön valossa lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Näin ollen sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ehdotetaan saatettaviksi voimaan blankettilailla. Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Sopimus ja turvallisuussäännöt voidaan näin ollen hyväksyä äänten enemmistöllä ja voimaansaattamislaki tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Aiempien tietoturvallisuussopimusten tapaan esityksen ei katsota vaativan Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksymistä.

Jakelu eduskunta hallintovaliokunta

Tiedoksi oikeusministeriö, sisäministeriö, puolustusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Tietosuojavaltuutetun toimisto